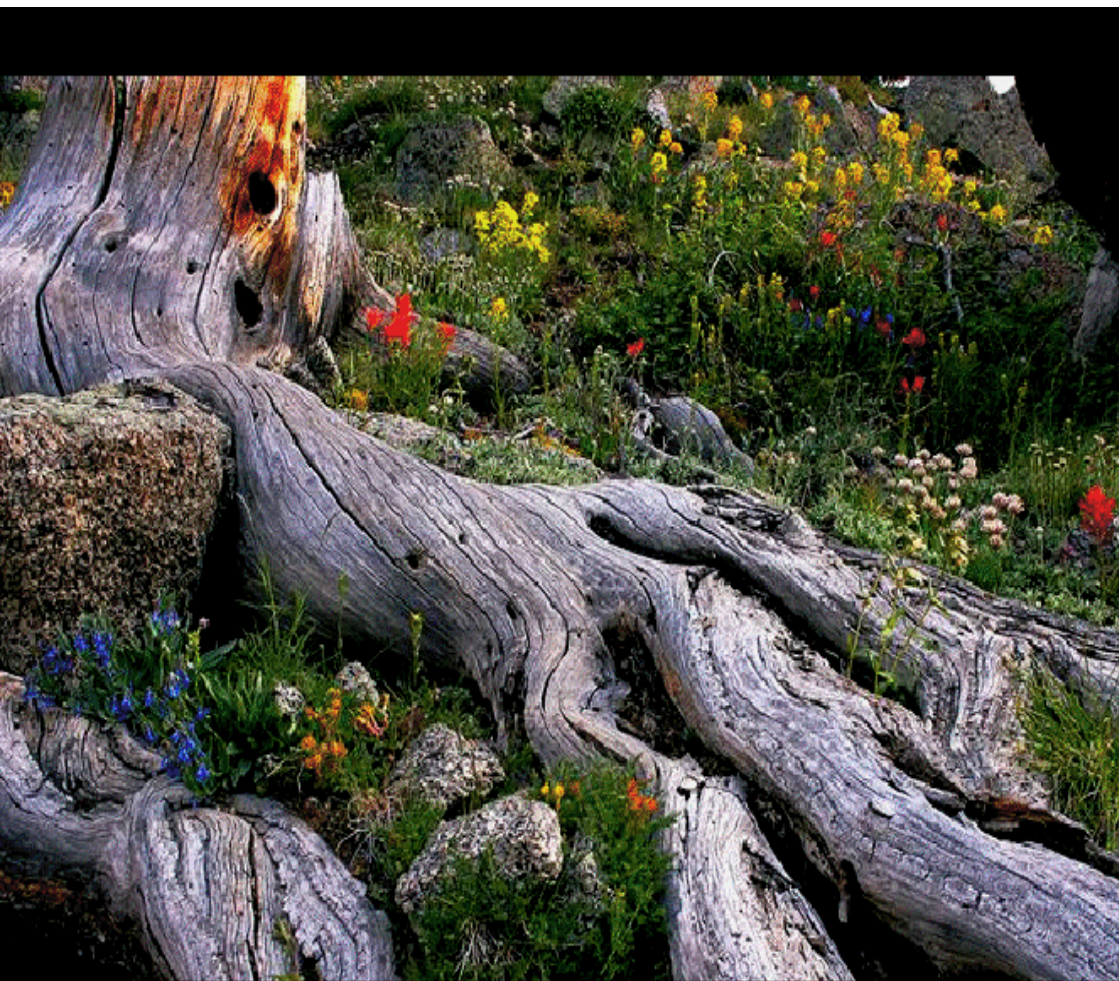


CSAK AZÉRT IS

REGÉNY

ÍRTA: FINTA ISTVÁN



A borítólap kép címe: Gyökerek. Fotója ismeretlen

CSAK AZÉRT IS

KISREGÉNY

A KÖTETET ÍRTA:
FINTA ISTVÁN,

az 1960-1970-es években,
Balatonkenese-Üdülőtelepen,
korabeli kis írógépén.

Mostanában találtam rá, eredeti gépírásból
írtam át a számítógépembe.

A borítót és a regényt kiadásra szerkesztette leánya:

Finta Kata

2017. november 7-től - november 14-ig

Az autóút korszerűsítése véget ért. Egy kis ünnepséget rendeztek ennek örömére. Maga, a miniszter is megjelent rajta, hogy méltassa a sikert; a tervet a tervezettnél hamarabb sikerült teljesíteni. Megdicsérte az ott dolgozók végzett munkáját; azok közül külön kiemelte Szőke Barnabás vezető főmérnök, és Kemény Tünde beosztott mérnököt, mivel az elért siker legnagyobb részét kettőjüknek köszönhető.

A fürdőszéken pár hét múlva megkezdődik, a külföldi turisták ezrei már korszerű úton közelíthetik meg Közép-Európa legszebb üdülőtérületét. A dicséreten felül prémium címén, természetesen jelentős pénzt is kaptak.

Az ünnepség után szétszéledtek a megjelentek. Nagy búcsúzkodással váltak el egymástól, mert legtöbbjüknek már megvolt a helye, ahol ezután dolgozni fog. A hosszúideig tartó munka alatt összeszoktak, több jó barátság fejlődött ki köztük; így érzékeny jeleneteket lehetett megfigyelni. Más- és más munkahelyekre távoznak; ki tudja, hogy a sors összehozza-e újra őket?

A kis mérnököt is számított arra, hogy a volt főnöke hozzásiet majd elbúcsúzni, hiszen már egy félév óta együtt dolgoznak; azt elvárhatja, hogy most elváláskor legalább néhány meleg búcsúszót intéz hozzá. De hiába várt, az mindig mással beszélgetett. Duzzogva hagyta el a termet, és hazasietett. Már minden holmija össze volt csomagolva, sőt, a nehezebbeket már postára is adta; csak egy kis bőröndje van még itt, amelyben a legszükségesebb holmija van. Ezt magával viszi, mert a gyorsvonattal a fővárosba akart utazni. Kezébe kapta a táskát, és ruganyos léptekkel indult, hogy a pályaudvarra menjen.

Ránézett a kis karórájára; látta, hogy a vonatja indulásáig még több mint két óra várakozási ideje van. Betért egy útba eső vendéglő közvetlenül a műút mellett lévő kis kerthelyiségébe; helyet foglalt egy kisasztalka mellett, ahonnan a mozgalmas úttestet jól szemmel tarthatta. Itt nem lesz unalmas a várakozás.

Az odasiető pincértől egy pohárka édes likőrt, és egy duplát rendelt; feketézéssel jobban telik az idő.

Az úttesten már most, az előszezonban nagy volt a forgalom; nyáriasan öltözött nők és férfiak andalogtak, az autók sokasága cikázott jobbra-balra.

Ideje volt bőven, gondolkozott. A két utolsó egyetemi éve forgott az emlékezetében. A volt főnökét akkor látta meg legelőször, aki ugyan nem volt tanára, de mint meghívott előadó, gyakran tartott előadásokat az egyetemen. Fiatalsága ellenére őt tartották a gépesítés legjobb szakértőjének, és remek volt az előadásmódja is. Sokat tanulhattak tőle a hallgatók.

- Barátnőkkel együtt sokat mulattak a nevén, ugyanis Szőke Barnabásnak hívták, és ők a „bás”-t egyszerűen elhagyták, csak Szőke-Barna néven emlegették. Csinos, olyan harmincas korú férfi volt, természetes, hogy női hallgatóinak szemsugara állandóan ostromolta, de annak tekintete közömbösen siklott el felettük, nem zavartatta magát. Lassan megfigyelték, hogy azért a csinos nem egészen fából van, hanem mintha, az előadását csak annak az egynek tartaná, akit állandóan nézett, azaz őrá. Egyik barátnője nem állta meg, hogy meg ne jegyezze:

- Tünde, te még nem olvadtál el? Hiszen ez mindig csak téged bámul. Lefogadom, hogy ez majd’ megvesz érted, olyan szerelmes beléd.

Azt, hogy ő szerelmes az előadójukba, már régen észrevették, és állandóan ugratták is. Vallatták, hogy melyiket szereti jobban, a Szőkét, vagy a Barnát? Szerintük úgy látszik, hogy együtt mind a kettőt, de úgy tetőtől-talpig. Az valóság az volt, hogy irigyelték tőle. A csinos férfi mindegyiküknek tetszett, úgy félig-meddig mind szerelmes volt belé. Ő saját magáról jól tudta, hogy nemcsak félig, de teljesen szerelmes. Rendkívül jólesett, hogy állandóan feléje fordulva beszél, és, hogy tüzes tekintete néha összekapcsolódik az övével. Ilyenkor mindig valamilyen jó meleg érzés szaladt végig az egész testén. De aztán semmi több... Soha még csak meg sem szólította. Nem volt más alkalom, ahol találkozhattak volna, hogy ott a nők által olyan jól ismert módon felhívhatta volna magára a figyelmet; sejtethette volna vele, hogy ő is szerelmet érez iránta, és legszívesebben odamenekülne ölelő karjai közé. Úgy érezte, hogy remek dolog volna odasimulni hozzá... de ilyen alkalomra hiába várt.

Így teltek el az egyetemi évek, s ő is kézhez vette a diplomáját. Azon gondolkodott, hol helyezkedhetne el. Sürgősen szüksége volt állásra, mert nevelőszüleit az országosan fellépő járvány őket a sírba vitte, s ő egyedül maradt, tehát magának kell megkeresni a kenyerét, és minden szükségletét. Tehetséges volt, bízott abban, hogy ez sikeres lesz. Ekkor érte őt a legnagyobb meglepetés; sehol sem jelentkezett még munkát, alkalmazást keresni, és két nap múlva, álláshoz jutott. A minisztériumból értesítést kapott, hogy a hetes számú műút korszerűsítési munkálatokhoz osztották be, azonnal utazzon Siófokra, jelentkezzen munkára az építésvezetőségénél. Csudamód megörült, hogy a nehéz gondja, legnagyobb gondja így megoldódott; van állása, van kenyere. Meglepetése még csak fokozódott, mikor ott megtudta, hogy közvetlen főnöke az eddig jól titkolt imádottja lesz.

Már másnap megkezdődött a munkája. Szívvel és lélekkel kezdett hozzá, meg akarta mutatni, hogy érdemes az előlegezett bizalomra. Azt is megfigyelte, hogy igyekezetét a vezetői értékelik. Kezdetől fogva sejtette, hogy a beosztását főnökének köszönheti, az helyezte oda; az pedig bizonyos reményeket ébresztett benne; ebben a vágyainak beteljesülését látta, vagyis azt, hogy a férfi is szereti őt. Ebben csalódott, mert a főnöke szájából az elmúlt félév alatt soha egy hízelgő szót sem hallott. Tekintete ugyan árulkodott, de szó sohasem erősítette meg azt, amit a tekintet kifejezett. Ettől a naptól sokat várt, gondolta, hogy majd a búcsúzásnál lesz valami. Mikor pedig sokáig hiába várt arra, hogy az hozzá siessen, felébredt benne is a dacosság.

Pukkadj meg, - gondolta, de vágyai, érzései mást mutattak. Elszomorodva indult hazafelé, hogy aztán elutazzon. Talán sohasem találkoznak többé. Majd megpróbálja elfeledni, de érezte, hogy a nagyon nehéz lesz.

++II++

Ilyen gondolatok közt múlt az idő. Figyelte a mozgalmas úttestet. Egyszer csak látja, hogy a sűrűn haladó autók között veszett gyorsasággal száguld az általa olyan jól ismert nagy fekete kocsi.

A vezető csodás biztonsággal kerül ki mind az előtte haladó, mind a szemközt jövő kocsikat.

Aztán, mikor megpillantja őt a vendéglő kerthelyisége asztalnál, közvetlen közelében hirtelen lestoppol. Tünde nem állta meg, hogy el ne nevesse magát.

- Kedves Főmérnök Elvtárs! Úgy látom, hogy megveszett. Hogy képes lakott helyen ilyen tempóban hajtani? Hogy a saját nyakát esetleg kitöri, az még csak-csak, de nem törődik a mások testi-épségével? Ha rendőr volnék, felírnám, és alapos bírságot sóznék a nyakába.

- Kedves Kartársnőm, azt is tegye hozzá, hogy mindennek nem én, hanem maga az oka...

- Én?

- Igen, igen, maga! Ne csodálkozzon rajta!

- Nem értem, hogy miért?

- Mert maga után száguldoztam, sőt, a féktörést is kockáztatva, stopoltam le ilyen hirtelen...

- Még mindig nem értem.

- Mert mind a gyorsaságnak, mind a hirtelen megállásnak kizárólag egyedül maga az oka. Nem gondolt arra, hogy én a kedves munkatársamtól nem akarok a tömeg közepén búcsúzni? Gondoltam, helyesebb, ha a lakásán keresem fel, és ott meghittebb lesz az. Mihelyt szabadulhattam, rohantam oda, de hűlt helyét találtam csak. Kiröppent a madárka! Ezért száguldtam, hogy valahol még elcsíp-hessem. Az autót pedig nem én, hanem a maga szemsugara fékezte le olyan hirtelen.

- Az biztosan csoda. Hat hónapja dolgozunk együtt, jó fél éve, hogy beosztotta vagyok, soha egy hízelgő szót, egy bókot nem hallottam a szájából... Valóban olyan veszedelmes lehet az én szemem sugara, hogy még az autót is lefékezi?

- Van valami igazság abban, amit mondott, hogy miért volt így? Nem érti? Határidőre be kellett fejeznünk a munkánkat; az útnak készen kellett lenni. Egyszerű tehát a magyarázat; ezért nem mondtam szépeket; pedig akartam, és mondhattam volna, hiszen minden fiatal szokott olyanokat mondani; ha úgy érzi, ha nem... De ha a szemébe néztem, minden józanságom egyszerre odalett; ha abban gyönyörködhettem volna, bizonyos volnék abban, hogy az út két hónap múlva sem lett volna befejezve...

- Ni-ni! - Csoda történt, a szigorú főnök udvarol... Pedig már úgy hozzá szoktam mindig ezeket hallani: „Kartársnő! Ezt így! Ezt úgy kell! Ezt megkövetelem! Ezt elvárom! Úgy intézkedjék, hogy ez holnapra legyen kész! Ne hagyja egy percre sem állni a gépeket! Minden percet ki kell használni. Folytassam-e a naponta hallott rövid utasításait?

- Nem, ne folytassa! Hagyja a leckétetést otthonra! Ott majd ráérünk, és szívesen fogom hallgatni... Most pedig arra kérem, Kedves Kartársnő, hogy közölje velem a legközelebbi terveit!

- Jó. A kartársnő még mindig engedelmeskedik a volt főnökének. Kimegyek a pályaudvarra. Felülök a gyorsvonatra. A fővárosba utazom. Pihenek legalább egy hetet. Aztán új beosztást kérek. Talán találok még egy ilyen főnököt... Folytassam?

- Inkább hagyja! Ezen változtatok. Én egészen másképpen gondolom...

- Hohó! Már nem rendelkezhet velem. Már nem a főnököm.

- Pedig az a szándékom, hogy rendelkezem. Egészen másképp van a sorrend. Először is, nem megy a pályaudvarra. Így fel sem ülhet a gyorsvonatra. Az autóstoppot már megcsinálta; tehát beül az én kocsimba, és ketten együtt megyünk haza...

- Haza? Hova haza?

- Talán nem érthetően mondtam? Haza, hozzánk; a szüleimhez.

- Nem értem! Én miért menjek oda?

- Egyszerűen azért, mert én már táviratoztam, hogy megyünk; ne várjanak ránk hiába!

- Mit tervezett? Kinek? Miért?

- Egyszerre sok három kérdés, de megpróbálok mindegyikre felelni, ha előbb rendelek két dupla feketét, és két pohárka édes likőrt...

- A dupla rendelését megértem, de minek két pohár likőr, mikor csak én egyedül ihatok. A vezetőnek az tilos. Esetleg még az árokba vinné a kocsit; de útközben jöhet a rendőrség, a szonda, és végül a bíróság. Szeretném hallani annak a táviratnak a szövegét!

- Az rövid nagyon, de érthető: „Este Tündérmémmel érkezem. Barna.”

- Valóban rövid, de előttem érthetetlen.

- Pedig ezt csak egyféleképpen lehet érteni. Barna az én vagyok, azaz Szőke Barnabás főmérnök, a Tündike pedig a munkatársam, Kemény Tünde mérnöknő.

- De hogy jön ez a kettő így össze?

- Azt is rövidesen megmagyarázom, de itt a jó édes likőr, először is, pertut iszunk...

- Pertut? Miért?

- Csak nem gondolja, hogy továbbra is magázódom a menyasszonnyal? Ugyanis azt viszem haza bemutatni a szüleimnek. Így már érthető a távirat?

- Nahát, ilyet sem hallottam életemben. Meg sem kérdezi, hogy akarok-e a menyasszonya lenni... Egyszerűen csak rendelkezik...

- Miért kérdezősködtem volna, mikor úgy is tudtam, hogy szeretsz. Már az egyetemi éveid alatt tudtam, hiába akartad titkolni előttem. Megvallom, hogy én is már akkor majd' megvesztem érted. Én viszont titkolni tudtam azt előtted, mind a mai napig; pedig azt elismerem, hogy nagyon nehéz volt. Mered-e tagadni, hogy így volt?

- Gyalázatos, alattomos fickó vagy, hogy olyan sokáig tudtál engem kínlódni. Mit tagadjam, bevallom, hogy már régen szeretlek; fáj, hogy nem mondtad meg, hogy te is. De ne hidd, hogy én nem tudtam arról; hogy a szemeidnek nem tudtál parancsolni. De tettedért büntetést érdemelsz. Beülök a kocsidba, veled megyek, a menyasszonyod leszek, de az ilyenkor szokásos eljegyzési pusztit nem kapod meg, amíg haza nem érünk.

- Nézze meg az ember, még nem feleségem, de máris kezdi...

- Az teljesen természetes, a munkahelyen ezután is rendelkezhetsz velem, de otthon mindig az enyém lesz az utolsó szó.

- Igazat kell adnom apukának. Ő mindig mondogatja, hogy mindenki maga választhatja ki a társát, mert a házasság egyéni, abba senkinek, még a szülők se szóljanak bele. Mindenki jól válassza ki a társát. Ha valaki koloncot, nyűgöt vesz nyakára, viselje; ő a felelős, ha rosszul választ.

- Te úgy gondold, hogy én vagyok az a bizonyos nyűg, vagy kolonc?

- Aranyos Tündérkém, ne haragudj, ne neheztelj, mint mondtam, az apám szavajárása.

Már évek óta várok arra a pillanatra, mikor a nyakamba vehetlek; veled még a szenvedés is boldogságot jelent nekem.

- És a szüleid ismerik a szándékomat? Mit tudnak rólam?

- Nem állíthatom, hogy sokat. Ők sohasem kérdezősködtek. Nem kíváncsi természetűek, én pedig nem mondtam semmit. Legfeljebb abból sejthetnek valamit, hogy mindig dicsekedtem, hogy milyen remek munkatársnőm van. Nem emlékszem, hogy a nevedet valaha említettem volna.

- Azt el kell ismerned, hogy nagyon rossz fiú vagy; feltétlenül szólnod kellett volna. Egy előttük ismeretlen nővel egyszerűen beállítani hozzájuk, akiről semmit sem hallottak, akinek még a nevét sem tudják, sem azt, hogy ki fia-bornya...

- Megnyugtatlak, hogy jól ismerem én a szüleimet, ők nem fogják kérdezni a származásodat, nem kutatják őseidet; ők azt fogják nézni, hogy ki vagy most...

- Elhiszem, de mégis különösnek tartom, hogy minden előkészítés nélkül, csak egyszerűen beállítunk oda...

- Csacsika vagy, Tündérkém. Ezen én könnyen segítek. Hazaérkezünk. Bemutatlak. Itt van Kemény Tünde. Foglalkozása útépítő mérnök. Jelen pillanatban munkanélküli. Úgy mellel Szőke Barna főmérnöknek a menyasszonya. Az eljegyzésünket két órával ezelőtt ünnepelték egy pohárka likőr kiürítésével. Puszi még nem volt. Ha a szülők szeretik gyermeküket, az apa kieszközli az engedélyt, hogy két nap múlva házasságot köthessenek. Fiatoknak lesz egy aranyos felesége, nektek pedig egy szerető kislányotok. Úgyis mindig vágyakoztatok egy lány után. Itt van, szereztem nektek, nézzétek meg, lány, szőke, kedves, és ami legfontosabb, nagyon szereti az egyetlen, drágalátos fiacskátokat; így nektek is kötelező lesz szeretni őt.

- Nagy betyár vagy, az biztos. De jól van, beleegyezem. De mondd csak, nem lesz túl gyors ez a tempó?

- Hogy volna gyors? Azt egyöntetűen megállapítottuk, hogy már több mint két éve szeretjük egymást; a kérdésnek ez a része tehát nem lehet vitás. Elég hosszú volt a próbaidő. Eddig munkám kötött le. Téged ezért helyeztettem oda, hogy mindig szem előtt legyél, hogy valaki elhalásszon az orrom előtt.

Már megmagyaráztam, hogy eddig miért nem szóltam. De természetesen figyeltek. Csuda élvezet volt nekem, hogy mikor más nővel beszélek, milyen tekinteteket vetsz arra. Már az is nagy boldogság volt.

- Tudd meg, hogy valóban úgy volt. Ki tudtam volna kaparni a szemét annak a nőnek, aki az én emberemet akarta volna tőlem elhódítani. Ne félj, ezután is meg tudom védeni azt, ami az enyém.

- Egyszóval, szent a béke. Megegyeztünk. Megtörtént a szokatlan eljegyzés, csak még a pecsét hiányzik az okmányról; nem kaptam meg az eljegyzési csókot. Ez a mulasztás pedig könnyen helyrehozható; mi már megszoktuk, hogy minden mulasztást be lehet hozni, ha szükség, túlórázni is tudunk. A pincér hozza a második édest, azt megisszuk; és te rögtön bebizonyítod, hogy még az édesnél is van édesebb.

- Hogyne, pontosan itt, a sok ember előtt...

- Ugyan? Mi van abban? Ma már az mindenütt szokás. Kinek mi köze hozzá? Ez ma már nem feltűnő.

- Éppen azért nem, az kizárólag a mi magánügyünk; minek tárjuk mindenki elé? Aztán szerintem ízléstelen is, tömeg előtt. Nem próbáltam, de gondolom, hogy kettesben egészen más lehet...

- Aztán már két pohárkával ittál; jöhet az ellenőrzés, a szonda.

- Ilyen keveset talán ki sem mutat a szonda. Inkább útközben is ismétlésre, és úgy valóban könnyen az árokban kötnénk ki.

- Főmérnök úr! Élek a rám ruházott joggal; itt nem a munkahelyen vagyunk, tehát én rendelkezem. Indulás! Otthon várnak ránk a szülők; nem illik őket várakoztatni. Annyit megígérek, hogy a szütleink előtt megkapod, sőt, ki is pótolom, esetleg méltányos kamatot is kaphatsz. Ne hidd, hogy én is nem vágyom arra...

- Jól van, Tündike; szót fogadok.

Beültek a kocsiba, Barna azonnal indított. Ki tudná megmondani, hogy miért, az autó még a száz kilométeres sebességet is meghaladta; a leggyorsabb tempóban suhantak a főváros felé.

Azonban mindketten úgy érezték, hogy nem az a cél, hanem a boldogság, mely felé közelednek.

Szőke Miklós miniszterelnök-helyettes a hivatali munkaidejének letelte után arra készült, hogy hazaindul. A Svábhegy oldalában volt egy szép kis háromszobás villája. Már a kapunál utolérte a hivatalsegéd, egy most érkezett táviratot nyújtott át neki. Mosolyogva olvasta át azt a négy szót: „Este Tündérkémmel érkezem. Barna.” Szóval a gyerek már szerzett magának egy tündérkét; mert az kétségtelen, hogy az csakis a menyasszonya lehet. Nem csodálkozott azon, hogy erről eddig még semmit sem tudott; az volt az elve, hogy a házasság mindenkinek az egyéni magánügye. Visszagondolt a fiatal korára, bizony, akkor ők sem sokat törődtek a szülők véleményével. Nincs semmi baj; elég tágas a lakásuk, egy vendég fogadása nem okoz gondot.

Útközben mindenesetre betért egy virágüzletbe egy csomó szép virágot küldött haza. Aztán a lakásuk közelében lévő vendéglőben ünnepi vacsorát rendelt, hogy azt két órán belül a házhoz szállítsák megfelelő jó borok kíséretében; az eljegyzést meg kell ünnepelni. Tudta, hogy autóval Siófok nem nagy távolság, így rövidesen haza is érkehetnek. Miután ezeket elintézte, sietett haza, hogy a feleségét is értesítse a vendégek érkezéséről.

A felesége a ház előtti szép virágoskertben már várta; máskor valamivel korábban érkezett.

- Krisztinka! Mi az? Még terítve sincs? Percek múlva itt lesznek a vendégek, és ünnepi vacsorához kell ülnünk, és akkor áll itt minden...

- Micsoda ünnepi vacsora?

- Szép anya vagy, mondhatom, az egyetlen fiacskád eljegyzési ünneplését kell megünnepelnünk, és te még fel sem készültél rá...

- Eljegyzés? Mi semmit sem tudunk róla. Igazán nem szép, hogy még csak nem is jelezte, hogy mi van készülöben...

- No, ne, asszonykám, vajon kitől tanult volna, kitől vett volna példát a fiad, ha nem a szüleitől?

- Mi sem sokat törödtünk valamikor a szülők véleményével.

- Igazad van! Itt a távirat: „Este Tündérkémmel érkezem. Barna.”

- Ez valóban legalább is gyanús. Barna érkezésének valóban örülök, de ki az a Tündérke?

- Az természetesen egy aranyos kislány... Emlékezz csak vissza! Mindig szeretted volna, hogy egy kislányunk is szülessen, most a fiad gondoskodik egyről. Én biztos vagyok benne, hogy az a Tündérke egy kislány; abban is, hogy az szőke lesz, aranyos lesz; szóval nem csak a Barna Tündérkéje lesz, hanem a mienk is.

- Mégis szólhatott volna...

- Ugyan, ugyan, Édesem, emlékezzél csak vissza, hogy mit csinált valaha régen a Rétyi Kemény báróék Krisztina nevű lánya!

- Igazad van, Miki. Az a bárókisasszony megszökött a szülői háztól, hogy egy Szőke Miklós nevű akadémistához feleségül menjen, pedig az csak egyszerű székely nemes lófő családból származott.

- És megbánta-e valaha az a bárókisasszony, hogy ezt tette?

- Nem bánta meg, dehogy bánta; ennek a tettének köszönhetette, hogy az addigi élete mindvégig boldog volt. Csak az egy bánata volt, hogy nem született egy kislánya.

- Látod, most a fiad ezt a vágyadat valóra váltja.

- Igazad van, hozzá, és az a mi kislányunk lesz.

- Abban, hogy jól választott, biztos vagyok. Különben is neki kell majd vele élni. Mi valaha jól választottunk, tettünket nem bántuk meg; ha ő jól választott, ő sem bánja meg.

Oh, én sohasem felejttem el a gyermekéveimet. Emlékszel-e még arra a hároméves szőke csöppségre, aki mindig csak az intézőék tízéves Miki nevű fiával akart együtt lenni? Az a bizonyos nagyfiú is ugyanúgy ragaszkodott a pici baráthoz. Ez később sem szűnt meg. Mikor tiltani kezdték, még szorosabbá lett a kapocs. Nem járultak hozzá, hogy összeházasodjunk, tehát megszöktem otthonról. Még akkor sem adták meg a hozzájárulást; kiskorú voltam, nem tarhattuk meg az esküvőt, tehát a szeretője lettem öt évig, míg betöltöttem a huszonnégy évet. Az esküvőnkön már négyéves fiacskánk is jelent lehetett; törvényes lett a házasságon kívül született fattyúból. A világ, a társadalom gúnyosan mosolygott, de én végtelenül boldog voltam. Tettemet sohasem bántam meg, ma is azt tenném.

Nem a cím, a rang, a pénz, a vagyon fontos, hanem a boldogság, ami nekünk osztályrészül jutott.

- Tudom, mindig tudtam, hogy sohasem sajnáltad, hogy kicseppentél a felső tízezer, az arisztokrácia soraiból. Sőt, mindig inkább haraggal gondoltál rájuk. Emlékszel, hogy haragudtál rám, mikor két rokonodat megsegítettem, és ki akartam menteni az országból?

- Az érthető; hiszen éppen azoknak a szülei ellenezték a legjobban, hogy a te feleséged lehessék. De az is igaz, hogy mikor meghallottam a tragédiájukat, nagyon megsajnáltam őket, különösen azt a kis egyhetes csöppséget, aki igazán nem tehetett arról, hogy a nagyszülei olyan gögősek voltak. Milyen szívesen lányommá fogadtam volna azt az árván maradt kislányt, hogy felneveljem, mintha a sajátom lett volna. Még mindig nem tudta kinyomoztatni, hogy mi történt vele?

Sajnos, minden kísérletem sikertelen maradt. Csak annyit sikerült megállapítanom, hogy nyugdíjas vasutas, akire akkor bíztam, elintézte, amit megígért. A kislányt a Balatonszentgyörgyön anyakönyvezette; kértem onnan a születési-anyakönyvi kivonatot, az így szól:

A gyermek neve: Erneyi Klementina, születési helye: Toponár.

A szülőket eltemettette, ott a sírjuk a temetőben, a szép nagy sírkövükön ez a felirat áll: „Itt nyugsznak Kemény Ákos és felesége: Erneyi Klementina. Elestek fiatalon a haza védelmében, ezerkilencszáz-negyvennégyben, december havában. Béke lengjen poraik felett.”

- Azt nem sikerült kinyomoztatnod, hogy onnan hová költöztek?

- Nem. Csak annyit tudtam megállapítani, hogy a harcok idején a házuk leégett, s valahová elköltöztek a faluból. A kislányt is magukkal vitték.

- Tudod, hogy állandóan gondolok rá? Szegényke! Vajon mi lehetett belőle?

Olyan szívesen magamhoz vettem volna, hogy felneveljem, mint saját leányomat.

Valahogy mindig azt érzem, hogy egyszer mégis összehoz minket a sors.

- Ezzel én is úgy vagyok; még mindig reménykedem, hogy rátalálunk. De most siessünk, mert érzésem szerint már közeledik az autó; méltóan kell fogadnunk a fiúunkat, leányunkat.

Amint látom, a pincérek már el is készültek a terítéssel. Ha megérkeznek, azonnal asztalhoz ülhetünk. Azt nem tagadom, hogy a leendő menyemre kíváncsi vagyok.

Alig fejezték be a megbeszélést, mikor a kapu előtt felhangzott a duda. Barna egy egész dudaszólót rendezett, egy ismert népdalt igyekezett utánozni. A szülők siettek le a virágoskerten át, a kapuhoz. A kert az év minden szakában - a telet kivéve - mindig tele volt virággal. Elsőnek Barna ugrott ki a kocsiból, és nagy gyengédséggel segítette le menyasszonyát, aki megilletődött arccal rögtön a vára-kozó édesanya karjai közé sietett; aki könnyező szemmel szorította magához. Barna rögtön szavalni kezdett:

- Anyucikám, Drága! Íme, a vágyad teljesült. Mindig egy szőke, aranyos kislányt szeretnél volna... Itt van, kerítettem egyet, elhoztam nektek. Szerintem egészen a kívánságod szerinti kislány, szőke is, aranyos is, olyan babusgatnivaló; de a babusgatását azt bízzátok csak rám, mert jog szerint is engem illet, mert két egész óra óta a meny-asszonyom. És, ha a szerető édesapa gondoskodik engedélyről, két nap múlva a feleségem. Az a lényeg, hogy ő szeret engem, én szere-tem őt, és biztos vagyok abban, hogy ti is ugyanúgy fogjátok szeretni.

- Isten hozott, Kicsikém, mi igaz szeretettel vártunk, és fogadjuk a fiúnk menyasszonyát, mint táviratozta, a Tündikéjét, ugyanis mi még más nevedet nem ismerjük. Ez a rossz fiú még előttünk is titkolózott.

- Engedjétek, hogy én is úgy szólítsalak titeket, mint Barna: Anyuci! Apuci! Valóban titkolózott, én meg is büntettem ezért, hogy titeket már régebben nem tájékoztatott. Ugyanis azt állítja, hogy már több mint két év óta szeret; és, hogy milyen komisz, az mutatja, legjobban, hogy ezt nekem is csak két órával ezelőtt mondta meg. Ezért kénytelen voltam őt megbüntetni; sem Siófokon, sem az úton nem adtam meg neki az eljegyzést szentesítő pusztit.

- Ez valóban súlyos büntetés - mondta nevetve az apa, - ezt sür-gősen pótolni kell. Tedd meg a mi kedvünkért, hogy megkegyelme-zel, és itt, előttünk pótolod a mulasztást!

- Sőt, ha nem akarja is, behajtom - kapta Barna a karjai közé. Igaz, hogy abban is bizonyos vagyok, hogy nem ellenkezik. Nézzétek!

Valóban, nem ellenkezett! A két szülő gyönyörködve nézte összesimulásukat. Az időtartam is mutatta, hogy nem csak az adósság lett teljesen kiegyenlítve, hanem kamatot is kapott.

- Emlékszel-e, Krisztina arra, mikor az ágyamban alva találtalak? Gondoltam, az sem volt rövidebb. Hasonlóan kezdtük mi is valaha, s soha meg nem bántuk; csak az ő életútjuk is hasonló lenne!

- Most legyen elég, gyerekek! Kihül az ünnepi vacsora! Jöjj velem, kislányom, megmutatom neked a jövőndő otthonod. Csak azt nem tudom, hogy szólítsalak, mert a nevedet sem tudom. - Bocsás-satok meg! Erről egészen elfeledkeztem. Azonnal pótolom: Bemutatok a menyasszonyomat. Előttetek áll teljes magasságban a már sokszor emlegetett kitűnő munkatársam, a legjobb segéderő a munkában. A neve: Kemény Tünde, foglalkozása mérnök. Én megtoldottam a nevét, ő az én Tündérkém, a menyasszonyom.

- Mit mondtál, fiam? Hogy mondtad? Kemény Tünde? Óh, nagyon, de nagyon boldog vagyok, kétszeresen boldog, hogy ő a te menyasszonyod. Én huszonnégy év óta kerestem őt, nem találtam, de íme, te ide hozzánk hazavezetted.

- Apuci keresett engem? Ezt nem értem.

- Ezt te nem is értheted, Kicsikém, de majd megmagyarázom. Kimondhatatlanul boldog vagyok, hogy szüleidnek tett ígéretemet most már beválthatom.

- Apuka ismerte az én szüleimet? Sajnos, én őket sohasem láttam, soha ne ismertem...

- Elhiszem, hogy nem ismerted, mert te akkor még egyhetes sem voltál. Majd most, megismered őket, mert én mindenről beszámolok.

- De most már fogjunk hozzá és méltóan ünnepeljük meg ezt a kétszeres örömet.

Bementek a házba, és helyet foglaltak a szépen feldíszített asztal mellett; az igazán méltó volt az ünnep jelentőségéhez.

Az édesanya volt a legboldogabb, hogy neki már van kislánya. Egészen magának lefoglalta, Barna alig tudott vele szót váltani; pedig az övé a menyasszony, ő a vőlegény.

A feketét már a szalonban szolgálták fel a vendéglő pincérei, csak aztán kezdtek hozzá a beszámolóhoz. Az apa kezdte:

- Most megkezdjük a kimagyarázkodást. Az bizony nem lesz rövid, de időnk van bőven. Azt magamról tudom, hogy ilyenkor a fiatalok nem álmosak. Úgy lesz helyes a sorrend, ha azt a mi Tündérkénk kezdi. Mondd el nekünk, ismertesd velünk az eddigi életedet; a gyermekkort, az iskoláidat, gondozóid, ismerőseid, barátaid, szóval az egész életedet a mai napig.

Aztán majd én következem; megmutathatom azt, amit te nem tudhatsz.

Az bizony homályos, és érthetetlen lehet előtted. Azt rajtam kívül mástól, senkitől sem tudhatnád meg.

Tünde hozzákezdett a beszámolójához.

- Az én eddigi életutam nem nagyon különös. Azt már említettem, hogy apámat, anyámat sohasem láttam, nem ismertem. Sőt, hozzátehetem, hogy nem is hallottam róluk, csak amit később a nevelőapám mesélt el nekem, de ő nem sokat tudott. Szüleim a valóságban a nevelőszülők voltak: Bodó Béla nyugdíjas vasutas, és felesége a drága Piri néni.

A valóság két legaranyosabb öregje. Talán jobban szerettem őket, mint más gyerek az édes szüleit szereti és tiszteli. Viszont ők is, szerettek engem. Védtek, oltalmaztak, neveltek, és neveltek, még a gondolataimat is ellesték, hogy mivel kedveskedhetnek nekem. Egyszerű emberek voltak, nem gazdagok, szűkre szabott nyugdíjukból éldegéltek, de mégis előteremtették mindazt, ami az én neveltetéséhez szükséges volt. Mondhatom, hogy szép és boldog volt a gyermekkorom.

- Amit tudok magamról, azt középiskolás koromban a jó Béla bácsitól tudhattam meg; igaz, hogy ő is csak keveset tudott. Elmesélte részletesen, hogy lettem én az ő lányuk.

- Valaha ők Balatonszentgyörgyön laktak, ott volt egy kis házuk, és egy darabka szőlőjük.

Mikor elérte a korhatárt, nyugdíjazták. Ott éltek kettecskén, mert nem volt gyermekük.

A szőlőjüket gondozták, és gyönyörködtek a táj szépségében. Csendes életüket megzavarta a második világháború.

Koránál fogva neki nem kellett katonáskodni. Sőt, nekik végén még boldogságot is hozott, az volt oka ennek, hogy én hozzájuk kerültem, és nekik lett gyermekük, akit szerethettek.

A háború utolsó napjaiban történt, a szovjet csapatok már közeledtek a Balatonhoz. Az utakat menekülők áradata, a visszavonuló katonák sokasága lepte el. Volt a pincéjében még vagy három hektó bora; tehát kiballagott a pincéjéhez a szőlőbe, és az egészet szétosztotta a menekülők, visszavonulók között. Ekkor már megszűnt az úton az áradat, csak az ágyúdörgése, harci zaj hallatszott.

Elindult ő is hazafelé. Egyszer csak látja, hogy három szovjet tank kapaszkodik az úttestre Balatonboglár felől. Azok egy ideig feléje haladtak, de aztán betértek egy mellékutcába a Balaton felé, valószínűleg a kíváncsiság húzta a nagy víz felé. Kis idő múlva Fonyód felől feltűnt egy katonai kocsisor, a nagy muraközi lovak által vont kocsik az aszfalton óriási dübörgéssel közeledett feléje. Mikor elhaladtak mellett, látta, hogy a kocsik tömve katonákkal, a kocsisok állandóan ostorozták a lovakat, látszott, hogy az a céljuk, hogy a gyűrűből valahogy kicsússzanak. Őt kocsi volt, azok előtt egy hintó haladt, melynek a bakján parádés kocsis ült.

A kocsik dübörgése, de különösen a muraköziek patáinak csattogása felkeltette a tankosok figyelmét, és lövöldözni kezdtek. A házaktól, a villákat körülvevő gyümölcsösöktől nem láthatták a célt, így csak a hang irányában taláломra lövöldöztek; a gránátok jóval távolabb robbantak. A katonák harsányan nevettek, majd víg nótára kaptak, és úgy haladtak tovább. Ő látta, hogy az a céljuk, hogy a balatonszentgyörgyi domb mögé bekanyarodjanak, így kijutnának az ágyúk tűzvonalából. Már közeledtek is oda, mikor az egyik gránát eltalálta az elöl haladó hintót, az szétvágta az egész kocsit, a kocsis, a lovak, és a kocsiban ülők is mind elpusztultak. A kocsisor nem törődve az ágyúzással, azonnal megállt, az emberek a szétlőtt hintóhoz siettek.

Nemsokára ő is utolérte őket. Ott, már segíteni nem lehetett. Egy délceg tiszt állt a roncsok mellett, egy pólyás babát tartva a karjaiban. Az nagy sírással jelezte, hogy ő életben van. Még hallotta, hogy a haldokló férfi valamit mond a tisztnek. Majd meghalt.

A katonák újra felültek a kocsikra, a tiszt észrevette őt.

- Öregem. Üljön fel maga is, jöjjön velünk, mert itt könnyű fűbe harapni.

Felült ő is, és vágtatva haladtak tovább, bekanyarodtak a domb mögé, majd a házak közé. Az ő háza előtt megállt a kocsisor. Ott a tiszt hozzáfordult:

- Öregem! Látom, hogy maga tisztességes ember. Szemtanúja volt annak, hogy mi történt. Ennek az ártatlan apróságnak meghaltak a szülei, neki senkije sem él. Mi katonák, nem tudunk, mit kezdeni vele; és nekünk futnunk kell. Ezt a csöppséget nem vihetjük magunkkal. Magát kérem meg, hogy vegye oltalmába ezt a pólyást. Valahogy gondoskodjon róla. Ha vége lesz a háborúnak, és élve maradok, eljövök érte, magammal viszem, és felnevelem. Nem kívánom ingyen, az apja zsebében találtam pénzt. Itt van két köteg, mind ezresek, a két köteg tehát kétszázezer pengő; egyelőre elég lesz, hogy gondoskodni tudjon róla. De erre a papírra felírtam, hogy mit tegyen.

A kislányt először anyakönyveztesse, még nincs megkeresztelve. A gyermek neve: Kemény Tünde, anyja neve: Erneyi Klementina, az apja: Kemény Ákos. Született Toponáron, 1944. december 6-án.

Aztán, ha csendesedik a harc, temettesse el tisztességgel ennek a szüleit, emeltessen valamilyen sírkövet, hogy ha visszatérhetek, rájuk találjak. A szívességét előre is köszönöm, és igyekszem majd meghálálni. De már hallatszik a tankok dübörgése, mi tehát futunk tovább. - Nagy dübörgéssel továbbhaladt a kocsisor.

- Béla bácsi már másnap gondoskodott a temetésről. Egy ismerőstől megvásárolt egy nagy sírkövet, és saját maga véste fel arra a felírást: „Itt nyugszanak Kemény Ákos, és felesége: Erneyi Klementina. Elestek a haza védelmében, ezerkilencszáznegyvennégy decemberében. Béke legyen poraik felett!”

Alig pár nap múlva, az ő házuk is áldozatul esett a háborúnak, leégett. Piri néninek volt egy kis öröklött háza Rákoscsabán, nagy nehezen megküzdve, átköltöztek oda. Én csak erre a helyre emlékezem.

Mondhatom, hogy igazán mesés gyermekkorom volt; a két jó öreg egyenesen elkényeztetett, minden óhajomat teljesítették, és jaj, volt annak, aki engem bántani merészelt.

A tiszt által adott pénz akkor jelentős összeg volt, egy vagyont jelentett, de a háború után elértéktelenedett. Minden óhajomat teljesítették.

Ez nem keserítette el őket, a nyugdíjukból éldegéltek, sokat jelentett az, hogy sok konyhai szükségletet meg tudtuk termelni a kis kertben. Béla bácsit csak az bántotta, hogy annak a jó tisztnek még csak a nevét sem ismerte.

Az akkori helyzet nem engedett elég időt a magyarázkodásra. Egy párszor kísérletezett, hogy felkutatja, még az újságban is hirdetett, de sikertelenül.

Az én véleményem szerint inkább örült ennek, mert így nem veszítettek el engem.

- Ott helyben jártam ki a falusi iskolát. A középiskolába, később, az egyetemre naponta vasúton jártam be; mint vasutas gyermekének az utazás fillérekebe került. Nagyon szerettem őket, a kedvükbe jártam, jól tanultam, hogy nekik örömet szerezzek. Legjobban az fájt, hogy amikor már az egyetemet is majdnem elvégeztem, egy járválynak ők is áldozatául estek.

Keservesen megsirattam, de feledni sohasem feledem el őket. Mindent, mindent nekik köszönhetek.

- Meglepett, mikor anélkül, hogy kértem volna, kineveztek, és beosztottak a hetes számú műút építéséhez, korszerűsítéséhez. Egy kicsit gyanakodtam, de csak ma lett előttem teljesen világos, mikor ez a betyár rám tört a vendéglőben, hogy ezt ő intézte így; jelentkezett, hogy hálámat úgy rójam le tetteért, hogy a menyasszonya legyek; mert ő, legalább is úgy állítja, már egyetemista korban belém szerelmesedett.

Azt azonban nem is sejtette, hogy én mennyit szidtam a félév alatt, mert abban már biztos voltam, hogy én valóban egyetemista korom óta szeretem.

De ő, csak hallgatott. Én, mint nő, nem állhattam elébe azzal, hogy siess, te füles, nem látod, hogy szeretlek, hogy alig várom, hogy összecsókolhassalak...

- Hívtál... Természetesen azonnal megyek, és összecsókollak!

Mindez megtörtént, a két szülő boldogan szemlélte a jelenetet.

Utána az apa fogott hozzá a beszámolóhoz.

- Minden úgy történt, ahogy azt neked Béla bácsid elmesélte. Az a tiszt én voltam. Azt el sem tudod képzelni, hogy én, azóta mennyit kerestelek, sajnos, minden próbálkozásom sikertelennek bizonyult. Kinek jutott volna eszébe, hogy a közvetlen közelünkben vagy a főorvos szomszédságában. Mindig mondják, hogy a sors útjai kiszámíthatatlanok; íme, most bebizonyosodott, hogy a mai korban is történnek csodák.

Amit én hosszú évek alatt elérni sem tudtam, azt a fiam érte el; ő rád talált. Már azt is csodának számíthatjuk, hogy a háború végén a nagy futáskor a sors egy olyan embert sodort az utadba, mint a te Béla bácsid; a második pedig az, hogy ennek egy olyan aranyos felesége volt, mint Piri néni, aki anyád helyett igazi, szerető édesanyád lett. Az is biztos, hogy ha van túlvilág, a két jó öreg most gyönyörködve néz ránk; örül nevelt kislányuk boldogságának. De mi sem feledkezünk meg róluk. Első kötelességünk lesz, hogy sírjuk fölé egy szép síremléket emeltetünk és gondoskodunk róla, hogy azon sohasem hervadjon el a virág, s gyakran felkeressük őket ott, hogy lássák: odaadó kislányuk maradtál ma is.

Amit én elmondtam, az én életem története. Már csak azt kell felemlítenem, hogy egyszer volt egy keserű percem is. Amíg kicsi voltam, amíg a falusi iskolába jártam, még csak észre sem vettem, hogy nekem más nevem van, mint Béla bácsinak. Gimnazista koromban az egyik osztálytársnőm valamiért megharagudott rám, és nagy mérgesen odavetette:

- Te fattyú! Te lelenc!

Fogalmam se volt, hogy mit jelentenek ezek a szavak, de éreztem, hogy azokkal nagyon meg akar sérteni. Képzelheted az elkeseredésemet. Sírva mentem haza, még otthon is alig tudtak megvigasztalni.

Akkor mondta el Béla bácsi a születésem történetét.

Részletes beszámolóját azzal fejezte be, hogy ígéretet tett arra, hogy levisz oda a Balaton mellé, hogy az elbeszélésnek hitelességét bizonyítsa.

Mint vasutasnak, az utazás semmibe sem kerül. A telke még mindig megvan ott. Van egy tágas sátra. Leutaztunk oda, a kopár telken felütjük a sátort, és nyaralunk úgy, mi is, mint azt a gazdagok teszik. Nem is okoz sok kiadást, mert itthon is főzni, enni kell; majd bográcsban főzünk magunknak. Közel a víz, strandolhatunk. Valóban két szép hetet töltöttünk ott.

Voltunk a temetőben, jól kisírtam magamat szülei sírjánál. Aztán elvezetett Béla bácsi oda is, ahol azok tragédiája bekövetkezett. Ott leültünk az árok partjára, és sokáig ottmaradtunk. Béla bácsi ott elismételte a történetet, mutogatta, hogyan történt az esemény. Egyszer csak Piri néni valami fényeset pillantott meg az árok fenekén. Kutatni kezdtünk fölkaparva az iszapot, és végül megtaláltunk még egy gyönyörű köves nyakláncot is. Rögtön mondta Béla bácsi, hogy akkor vízzel telve volt az árok. A robbanás szétszórta a kocsiból mindent, ezek a vízbe eshettek, ott bepiszkolódtak, és fűvel benőtt árok fenekén eddig senki sem vette észre. Valószínű, hogy ilyen több is lehetett, mert a menekülők magukkal viszik a nagyobb értékeiket. Azonban a gránátrobbanás messzire szétszórhatta, s az is lehet, hogy a parasztok később, kapáláskor rátalálhattak. Béla bácsi megjegyezte:

- Látod, kicsikém! Ilyeneket hordtak a te szüleid, tehát nem akárik voltak. Én már akkor láttam, hogy valamilyen nagy urak lehettek; díszes hintó, libériás kocsis, és a zsebében talált sok pénz, mind azt mutatták.

Itt van a táskámban a gyűrű, mint és a nyaklánc. Azóta mindig magammal hordom; egyedüli dolog, ami szüleimről rám maradt.

Nézd, Kriszti! Itt a pecsétgyűrűn a ti családi címeretek, felette a hétágú bárói korona; ez a bizonyosság, hogy valóban nem akárik voltak. De majd az én beszámolómból mindent megtudsz.

Még nem vagytok álmosak? Hosszú az, amit nekem a mi, és a te családotról el kell mondanom.

- Ugyan Apuka, szó sem lehet álmoságról...

- Én is úgy gondolom. Ugy-e, Kriszti, akkor mi sem voltunk álmosak?

- Oh, Apuska, nem azért, mint ahogy azt te gondold. Kíváncsiság nem hagyna aludni.

- Jól van, folytatom: Őszintén szólva, mi sem tudnánk most aludni. Már az öröm sem engedné, hogy így rád találhattunk; és, ráadásul még pontosan a mi fiúnk menyasszonya lettél. Most már a miénk is maradsz. Amíg beszélek, ti összesimulhattok, s ha még úgy is elálmosodnátok, mi engedélyezünk egy-egy puszit; úgy emlékszem, hogy az úzi el legjobban az álmodást.

- Látjátok? Tünde szemei máris leragadtak; üzzük el azt az álmodást.

- Tévedés, Fiacskám, jó lesz az majd csak a beszámoló végén...

- Aztán ez a jó badacsonyi is segít elúzni az álmodást.

Először a mi családjunk történetét mondom el, hogy jobban megismerhesd a vőlegényedet, aztán kerül sor a tiédre.

++VII++

- Apám, a Háromszék-megyei Haraly nevű községben született. Családjá a székely nemesi családok között is első, úgynevezett: „Lófő” család ötödik gyereke volt.

Ez a megyében a legkisebb falu; a síkság szélén szorosan hozzálapulva a régi határhavasokhoz, egy kis völgy bejáratánál épült. Mellette már ezer méter fölé kapaszkodnak a fenyvesekkel sűrűn benőtt hegyek. A lakosság mind az utolsó emberig székely, lovas, és gyalogos székely. Határuk földje jó, termékeny, de nem a gazdálkodás a fő foglalkozásuk. Téli időben, mikor a mezőgazdasági munka szünetel, valamennyien kádárok. Ez a mesterség apáról fiúra száll. Faanyag bőségesen rendelkezésükre áll. Kádakat, csöbröt, dézsákat és más faedényeket készítenek, vagy zsindelyt, amely az itteni házak megszokott tetőfedő anyaga. Amikor elegendő elkészül, nagy kóboros szekerekkel az országos-vásárokbá viszik; mindig akad vásárlójuk, s ez jó jövedelmet biztosít nekik.

Itt minden falu nevéhez fűződik valami. Emlékszem gyermekkorom egyik mondókájára: „Zabola ágál magas kővárában, rongyos, görcsös Páva, deszkarágó Kovászna, barátos, tetves Telek, rongyos Tamásfalva.”

A haralyiaknak „vert-tejes,” a gelencieknek „Busás” volt a neve. Szülőfalum onnan kaphatta a nevét, mert sok állatot, de különösen sok tehenet tartanak. A tej itt nem értékesíthető, mert messze van a város, kövezett útnak nyoma sincs, ezért a tejből vajat köpülne, és víz helyett a visszamaradó írórt, mint a székelyek „vert-tejnek” neveznek, isszák szomjúság ellen.

Minden ház boronából épült faházak: tágasak, díszesek, mindegyik egy-egy kis nemesi kúria. Már a falu szélén ott a sok mesés erdei gyümölcs, a kertek tele gyümölcsfákkal, különösen sokak a meggyfa. A gyümölcs-értékesítése sem oldható meg, így a sok meggyet megaszalják, remek meggyzószt, a pecsenyékhez finom kompótot lehet abból készíteni. Röviden mondva, a hely olyan földi gyermekparadicsom. Itt nőttem fel tízéves koromig.

- Apámat szülei székely szokás szerint taníttatták. Öt gyereket taníttatni pedig sok, ezért tanítóképzőt végeztek vele, mert hamarabb kenyeret tud keresni. Apám nem akart pedagógus lenni, ezért inkább leérettségizett, és a Gazdasági Akadémiát végezte el. Mivel az uradalmakban jó ideig nem kapott állást, elővette a tanítói oklevelét, s a szülőfalujában tanította a gyerekeket, köztük engemet is. A falu kicsisége és a várostól való távolsága miatt, ide csak ritkán akadt tanító.

Amikor tízéves lettem, apám szakmája szerinti álláshoz jutott, báró Kemény László alkalmazta az ezer holdat meghaladó birtokán, aki tanulótársa volt a Mikó-kollégiumban. Mikor az öreg intézője meghalt, apámat alkalmazta a helyére.

A birtok nem messze Sepsiszentgyörgytől az úgynevezett Szépmezőn terült el; csak kevés szántó területe volt, nagyobb része a Bodzai-szoros felé benyúló fenyves. Így még jobban jövedelmező, mert a fenyőket a saját fűrésztelepén deszkává vágatva nagyobb jövedelemhez jutott. Ezen a birtokon aztán igazán a legnagyobb szabadságot élvezhettem.

Csak egyetlen hiba volt, nem volt játszótárs. A cselédek gyerekeit vagy a gazdaságban foglalkoztatták, vagy állatokat őriztettek velük. Hasonló korúnak nehéz társ, pajtás nélkül meglenni, de hamarosan ezt is megtaláltam. Hogy az unalmamat elűzzem, saját magam által gyártott felszereléssel, nyilakkal, a madarakra vadásztam.

A kilőtt lőszer visszaszerzése fontos volt, mert újat csak nagy fáradtsággal lehetett készíteni, ezeket tehát mindig megkerestem. Egyik nap éppen, a száraz ágon üldögélő szarkákra löttem, a nyílam messze a bokrokon túl szállt el. Átmentem a sűrűségen, lőszerem már akkor egy kis hároméves-forma szösze kislány kezében volt. Mikor kértem tőle, szorosán magához szorítva jelentette ki: „nem adom.”

Mikor arra hivatkoztam, hogy az én tulajdonom, kijelentette: nem igaz, mert itt minden az ő tulajdona, ha nem hiszem, kérdezem meg a vasorrú-bábát, s egy távolabb, a kerti padon ülő nőre mutatott, aki egy kerti padon ülve, olvasgatott. A tulajdonomat mindenképpen szerettem volna visszaszerezni, próbáltam szépen kérve, majd erőszakkal is, de az makacsul védelmezte szerzeményét. Végül kijelentette, hogy ha a homokozóban segíték neki várat építeni, visszaadja, sőt, még puszival is megjutalmaz. Hogy a nyíl, vagy a puszi volt-e az oka, de a várat felépítettük. Így ismerkedtem meg a kis bárókis-asszonnyal. Csuda aranyos kis teremtés volt.

Ettől a naptól kezdve pajtások lettünk, majdnem az egész napot együtt töltöttük. A vasorrú bába, azaz a nevelőnő örült, hogy a gyerekre nincs gondja, nyugodtan olvashatja a regényeit, mert annak már van egy lovagja, aki megvédelmezi. Építettük a várakat, bújócskázunk a gyönyörű parkban, és mi tagadás, csókolóztunk is. Szóval, úgy éltünk, mint két testvér. A szülei majdnem állandóan távol voltak; külföldi fürdőhelyeken, játékkaszinókban, lóversenyeken igyekeztek a bőséges jövedelmüknek a nyakára hágni. A gyerekiük nevelésére nem jutott idő. A szegény nevelőnő gondjaira volt bízva, rajta kívül legfeljebb csak a cselédséggel találkozott; hiányzott neki a szeretet, mely talán ebben a korban a legfontosabb. Nagyon boldog volt, hogy erre nálam rátalált.

Míg én a városban a gimnázium osztályaim végeztem, nagyon elhagyottnak érezte magát; a szünidők minden percét igyekezett velem tölteni.

Ekkor még a szülők sem elleneztek, hogy velem legyen. Mikor én érettségiztem, már ő is kezdett a csitri-korba érni, a szülők már nem nézték jó szemmel a barátkozásunkat, ilyenkor, ha szünidőre hazaérkeztem, általában elküldték valamelyik távolabb lakó rokonukhoz.

Nem mondom, hogy én is jobb voltam, mint a diáktársaim, én is udvarolgattam a városi kislányoknak, puszt is kaptam tőlük, de valahogy mégis más volt az, mint amit a kis játszópajtásomtól kaptam. Abban ott volt a szeretet, az egymáshoz-tartozás, és a görcsös ragaszkodás hozzá.

Mikor már az akadémiára jártam, a szülők úgy intézték, hogy sehogy se találkozzunk; de már akkor elkéstek az óvintézkedésekkel, már ekkor nem gyerek-pajtáság, de komoly szerelem kapcsol össze vele. Szerelmeseknél a tiltás inkább csak olaj a tűzre; mennél jobban tiltották, annál jobban ragaszkodtunk egymáshoz. Az érintkezés módját sem kell a szerelmeseknek tanítani; kitaláltuk a levelezés módját, és naponta jöttek-mentek azok. A melegségük pedig mindig fokozódott. Még magunk is csodálkoztunk, hogy a gyúlékony papír lángja nem gyulladt ki a forróságtól.

- Amikor kezembe kaptam a diplomát, tanárainm ajánlása folytán mindjárt elhelyezkedhettem a minisztériumban. Igen jó állásom volt, egy asszonyt el tudtam tartani. Krisztivel úgy döntöttünk, hogy összeházasodunk. Abban az időben is, a kiskorúaknak szülői beleegyezést kellett felmutatni. Megkíséreltük legális úton. Ő írt a szüleinek, mindent bevallott nekik, kérve hozzájárulásukat, én pedig díszbe vágtam magam, és mint kísérő, jelentkeztem. De hogy is remélhettem, hogy a gögös arisztokraták egy egyszerű köznemeshez feleségül adnák a lányukat; egyszerűen kinevettek. Krisztát meg azzal fenyegették, ha nem mond le rólam, nem szakít velem, zárdába adják. Még egy kísérletet tettünk mindketten, az eredmény az lett, hogy valóban kolostorba akarták zárni. Ezt egy véletlenül kezébe került levélből tudta meg. Végképp elkeseredett.

Aztán mégis megoldódott a probléma. Egyszer, amikor munka után hazaérkeztem a lakásomra, az én Krisztám boldog mosollyal az ajkán, békésen aludt az én ágymban; elszökött otthonról, otthagya a szülői házat.

Leültem mellé az ágy szélére; dehogy ébresztettem volna fel. Jó két óra múlva ébredt fel, és boldogan simult hozzám, beszámolt a szakításról.

- Még egy kísérletet tettem, hogy a szülők beleegyezését elnyerjem, de ez sem vezetett sikerre.

A szülők fenyegetőztek, erőszakkal akarták visszavinni, de ő akkor, habár nem tudta a valóságot, de mégis azt mondta, hogy nem megy, mert már állapotos. Valóban az volt, Barni később be is jelentette, hogy érkezni akar... Még akkor sem adták meg a beleegyezést, így a házasságkötéssel várnunk kellett addig, míg Kriszti nagykorú lett. Az pedig, csak öt év múlva történt, mikor elérte huszonegyedik évét. Akkor már fiacskája négyéves, elkísérte az anyakönyvvezetőhöz. Szóval, ez a fiú négy évig törvénytelen gyerek volt, neve ugyanaz, mint a tied: Kemény Barnabás. Az arisztokrácia gúnyosan mosolygott, a társadalom nevetett, de mi végtelenül boldogok voltunk.

Azon meg sem lepődtünk, hogy B-listára helyeztek, akkor még nagy volt a rokonságunk befolyása. Ez nem keserített el, mert akkor már volt olyan hírnevem, hogy sokkal jobban jövedelmező állásokhoz juthattam.

Most már csak az a lényeges, hogy elfogadsz-e minket így, mert a te vőlegényed négy hosszú éven át valóban törvénytelen gyerek, a rokonsága szemében pedig fattyú volt.

- Óh, Apukám, ez olyan szép, olyan megható, ez az igazi szerelem. Csak az a „hiba,” hogy én már nagykorú vagyok, így nem kell szülői beleegyezés, pedig kedvem volna utánozni titeket.

Csuda édes lehetett az, hogy az egész közvéleménnyel szemben mertetek szállni. Szerintem is a házasságnál nem az anyakönyvvezető, nem a papi áldás a legfontosabb, hanem olyan szerelem, mint a tietek volt.

Egyszóval: az volt a helyzet, hogy a gőgös arisztokrácia nem vett be a soraiba.

De mit törődtünk mi azzal; eldobtuk a nagy címet, nem vágytunk a nagy vagyona sem, a hétágú koronáról letörtünk kettőt; bizonyos, hogy boldogabbak voltunk, mint a főúri rend. A kis Szöszi szeretett, mint gyermek a pajtását, a nagyra nőtt Kriszti öt évig, mint szerető; és anyósod most már úgy szeret, mint egy feleséghez illik, hűségesen kitartott jobban, rosszban velem.

Sohasem vettem észre, hogy megsajnálta volna, amit tett, hogy odahagyta a főúri-rendet, a nagy vagyont, a fényt, a csillogást, a szórakozást, csak azért, hogy egyszerű tisztviselő felesége legyen.

Majd azután lesz arra bőven alkalom, hogy neked részletesebben beszámolhasson arról, hogy az ő tettét sohasem bánta meg, hogy úgy, akkor. Mint azóta mindig, boldogan éltünk, hogy pusztija most is olyan odaadó, mint volt valaha a hároméves kis Szöszié. Kívánjuk, hogy ti is mindig ilyen boldogok legyetek!

Ez a beszámoló első része, ebből megismerhettél minket. Azt látom, mindezt te is helyesled. Bizonyságot is tettél arról, mert te teletöltötted a poharainkat, hogy most kiürítsük a további boldogságunkra.

++VIII++

Akkoriban még hatalmas birtokok voltak az arisztokrácia birtokában. Ezek nem nagyon értettek a gazdálkodáshoz, de nem is nagyon akartak. Birtokaik kezelését alkalmazottakra bízta; még azok ellenőrzéséhez sem értettek. Úgy számoltak el velük, ahogy akartak, de még így is nagy jövedelmük volt. Csakhogy a kártya, a lóversenyek, az állandó külföldi fényűző életmód, mind elvitték a nagy jövedelmet, sőt, elégnek sem bizonyult. Gyakori volt az eladósodás, a földek lassan kicsúsztak a markukból, eladásra, árverésre kerültek, mg az eladhatatlan hitbizományok is nagybérllők kezére jutottak.

A sok nagybirtok nagybankok, bankárok, nagykereskedők, megvagyonosodott polgárság kezébe került. Ezek már értettek a gazdálkodáshoz, de legalább is az ellenőrzéshez; birtokaikon a leghozzáértőbb szakembereket alkalmazták, így virágzó gazdaságok keletkeztek.

Kriszti szülei is nyakára hágtak a szép birtoknak, el kellett adják, ők egy felvidéki kis birtokon húzódtak meg. A vevő báró Krausz volt, ugyanis, abban az időben pénzért, még rangot, címet is lehetett vásárolni. A lecsúszott arisztokrata sarjak vagy egy-egy ilyen új-arisztokrata, vagy egy meggazdagodott polgár családjába igyekeztek beházasodni, természetesen, ha az alacsonyabb származást milliókkal tudták fényesebbé tenni.

Csak így tudták eddigi életmódjukat folytatni. Nincs szánandóbb ember, mint egy lecsúszott arisztokrata.

Az a bizonyos báró Krausz engem tett meg nemcsak a Krisztiék volt birtoka, hanem a többi birtokainak is a jószágkormányozójává. Ezért visszakerültünk gyermekkorunk színhelyére, Csodálatos boldogító volt ott az ősi parkban élni. Barna is ott nőtt nagyra. Igaz, neki már nem volt ott egy olyan Szöszi kis játszótársa, mint nekem volt valaha. Sajnos, nekünk több gyermekünk nem született, pedig anyósodnak minden vágya az volt, hogy még legalább egy kislánya is lehessen. Mikor már belátta, hogy neki nem lehet, azt szerette volna, hogy rád találjunk, hogy gyerekének fogadva babusgathasson. A fia aztán most lehetővé tette.

Aztán kitört a második világháború. Az eszembe sem jutott, hogy még engem is behívnak, mert az ilyeneket, mint nélkülözhetetleneket felmentették, mert a háborúhoz elsősorban élelem kell, és azt csak nagybirtokosok képesek előteremteni. Azért mégsem csodálkoztam, mikor megjött a SAS behívó; arisztokrata rokonságúnak még mindig nagy volt a befolyása. Mint tartalékos százados vonultam be.

Természetes, hogy minket, a tartalékosokat küldték legelőször a frontra, az ellenség elé. A tényleges tisztállományt leginkább itthon tartották azon a címen, hogy szükségeseek itt a kiképzésnél. Nekünk tehát harcolnunk kellett, ők itthon a kávéházakban szórakoztak, vagy az árván maradt nőknek tették a szépet. Nem mondom, akadt közülük egy-egy tényleges is, de inkább csak azért, hogy jogcímük legyen a kitüntetésre. Hiába, még a nőknek is jobban tetszettek azok, akiknek mellén egy sor kitüntetés volt. Bizony, kicsikém, a háborúkat rendszeren a tartalékosok vívják, nem azok, akik azt felidézték.

Egy kis sebesüléssel visszakerültem. De csodálatos gyorsasággal igyekeztek kijavítani, hogy újra, a frontra küldjenek. Úgy is történet, másodszor is ki kellett mennem. Talán annak köszönhetem, hogy élek, hogy a gyomrom felmondta a szolgálatot, és hetvenhárom kilóról negyvenkilencre fogytam le. Egy német kórházvonalat aztán Pécsre szállított.

Ott egy egyetemi tanár, volt bajtársam a frontról meggyógyított olyan sikerrel, hogy azóta sincs a gyomrommal semmi baj. Ezzel elértem azt, hogy frontszolgálatra alkalmatlannak nyilvánítottak. Hazakerültem az enyéim legnagyobb örömére. Vártuk a háború végét. Már látszott, hogy azt elveszítettük.

Kitüntetések is szereztem a két frontszolgálatom alatt, nem is egyet, hanem hetet. De azért nehogy azt hidd, kislányom, hogy a te apósod valami nagy vitéz volt; bizony, félttem én is úgy, mint a többi. Csak az volt a különbség, hogy én görcsösen kapaszkodtam az élethez, nem csak a magam kedvéért, hanem azokért, akik visszavártak engem. Az élni-akarási erő, olyan elszántságot, sőt, vakmerőséget, hogy az ember még a leglehetetlenebb dolgokat is sikerrel tudja megoldani. Igaz, hogy ez semmit sem von le érdemből; hogy a maga érdekében tette, mert ezzel sok más embertársa életét, testi épségét mentette meg. A kitüntetésre tehát érdemes. Azok, akik nem így tettek, hanem belenyugodtak a helyzetbe, azokat gyáváknak minősítették, és gyakran a fakeszt volt a kitüntetésük. Félttem, de küzdöttem, hogy hazajuthassak.

A háború további folytatásával, illetve leírásával nem akartalak untatni. Te is sejtetheted, hogy a mai fegyverzet mellett, a borzalmat is meghaladóan rettenetes; eltekintve attól, hogy a hátul lévőket is nyomorba dönti, sőt, még azok élete sincs biztonságban. Nem mondom, hogy még a háborús napok alatt is előfordulnak jobb napok, sőt, komikus helyzetek is. Egyedüli értéke talán az, hogy azok, akiknek az anyagi ereje nem engedi az utazásokat, a háború jóvoltából gyönyörű tájakat megismerhetnek, földrajz-tudásuk gyarapodnak államköltségen. Én is több mint fél-Európát beutazhattam. Hogy egy háborúra, bármelyik félre hasznos volna, azt nem hiszem. Mert nyomban feldúlt falvak, városok, gyárak és vállalatok, özvegyek és árvák, nincstelenek, koldusok, sebesültek, rokkantak sokasága marad, nem is beszélve, a rettenetesre duzzadt temetőkről. Évtizedek kellenek, míg a győztes is talpra tud állni. Egy emberélet is elmúlhat, amíg annak minden nyomát el lehet tüntetni. Egy nemzet mindig csak békében fejlődhet mindaddig, míg politikusok és katonák vannak a világon, addig a háborúk veszélye mindig fennáll.

++IX++

- Most elérkeztünk addig, hogy a te ügyedet is ismertessem. Mint már említettem, katonai szolgálatra alkalmatlannak minősítettek, így joggal hihettük, hogy többé nem hívnak be.

Végeztük a dolgunkat otthon, csináltuk a régi mesterségünket. Hír sem nagyon jutott ki hozzánk, mert elég messze voltunk a lakott településektől. De azért tisztában voltunk azzal, hogy a háborút elveszítettük, és, hogy a szovjet hadsereg közeledik a Kárátkhoz. Az is tisztán állt előttünk, hogy ez az erdélyi rész a békekötés után már Romániához tartozik. Tehát valószínű, hogy azok majd a saját embereiket ültetik a mi helyünkre. Ez a megoldás készítetett arra, hogy családomat jó előre kiköltöztessenem. Rákoslígeten volt egy kis kétszobás házunk, oda költöztek. Ami fontosabb értékünk volt, azt két hatalmas nagy ládába csomagolva magam tettem be a vonat pakli-kocsijába. Ők ketten szerencsésen oda is ékeztek, de a csomagokat a MÁV még a mai napig elfeledte kézbesíteni; valahol a háborús zűr-zavarban eltűntek. Nem baj, a legfontosabb érték, az élet megmaradt.

Távozásuk után mindjárt másnap megkaptam újra a SAS behívót; jóakarató rokonaim bosszúállása még mindig nem szűnt meg. Nem tehettem másként, bevonultam a marosvásárhelyi várba, ahová a behívóm szólta. Ez a harmadik szolgálatom a legjobb bizonyíték arra, hogy a háborút milyen fejtellenül végezték. A politikusok kezdték, a katonák folytatták, mindkettő a lehető legrosszabban. A politikusok csak a saját érdekeiket nézték, nem jó irányba fordították a kormányrudat, a katonai vezetés pedig nem értett a mesterségéhez, a vezetéshez, még egyetlen épkezláb parancsot sem tudtak kiadni. Ezt mutatja legjobban az, hogy háromszázötven behívott újonccal bekalandoztuk az egész országot, egyik szélétől a másikig anélkül, hogy egy krajcárt érő hasznot is hajtottunk volna az országnak, a közönségnek.

Ahogy megkaptam a behívót és bevonultam, már délután részesültünk egy légitámadásban. A románok géppuskáztak és bombáztak négy zsákmányolt német gépet használva fel a támadásra. Minket megvédték a vastag várfalak, de egy Dél-Erdélyből menekülő német kocsi- és gyalogos oszlopban borzalmas pusztítást vittek véghez.

Háromszázötven újoncot bíztak rám, hogy azokat nyugatra vezessek, sem célt, sem parancsokságot nem jelöltek meg, hogy hová.

Annak ellenére, hogy egy hadosztály felszereléséhez elegendő ruha, élelem állt rendelkezésre, hiába veszekedtem, embereim csak egy katonai sapkát kaptak felszerelésként. Sok értéket vihettünk volna, ár nap múlva az ellenség zsákmánya lett. Sem kocsi, sem ló, sem fegyverzet, se élelem. Nagyobb összegű pénzt adtak, hogy élelmezsem, ahogy tudom...

Az úttesten menni sem lehetett; az tele volt legnagyobb részben a szász települések németajkú menekülő lakosságával, és a visszavonuló csapatokkal, ágyúkkal, lovas-kocsikkal, teherautókkal.

A kérdést úgy oldottam meg, hogy Hidvégnél átmertünk a Maros másik partjára, s ott, a folyóval párhuzamosan haladhatunk észak felé. Szászrégen vonalában a mezőn töltöttük az első éjszakát. Másnap reggel megittam az ott lévő község tejcsarnokának egész készletét, és felvásároltam a tejterméket. Ezzel egy napi élelmezést megoldottam.

Elértük a Szeretfalva felé vezető főútvonalat, de arra, még csak feljutni sem tudtunk. Aki lemaradt, vagy elakadt, azt egyszerűen lelőtték az útról, s tovább nem törődtek vele. Réteken, legelőkön, szántóföldeken haladva értük el Szeretfalvát. Itt egy katonai raktárban nagy veszekedéssel, de inkább fenyegetéssel, kiharcoltunk konzervek formájában négy napi élelme. Aztán tovább haladtunk. Ahol két a Szamos összefolyik, egy kis faluban aludtunk a szénapadlásokon. Érdekes hely, minden lakójának szép magyar neve volt, de senki sem tudott magyarul beszélni. Ez így ment egészen addig, míg a Szilágyságon át, az Alföld széléig Újnémetségig eljutottunk.

Itt négy napig is állomásoztunk; összeköttetést akartam szerezni valamelyik parancsnoksággal. Mindegyik azt felelte, hogy ez nem tartozik hozzájuk, ugyanezt felelték a Honvédelmi Minisztériumból is, mikor telefonon náluk érdeklődtem. Az volt az utasítás, hogy menjek, amerre akarok. Ott hízódisznókat vásároltam ellátás céljára. Főző alkalmatosságunk nem volt, így nyárson sütöttük zsivány-pecsenye formán.

Azt nem tudom, hogy a sok fiatal, vagy a peccsenyének szaga csalta oda a helybeli cigánybandát, de jelentkeztek.

Azokat is elláttuk, aztán volt mulatság, mert a zeneszó kicsalta a faluból a lányokat, menyecskéket is. Addig mulatoztunk, míg az ágyúszó egész közlelről hallatszott; már Nagyváradot és Szatmárt támadták. Folytattuk mi is az utat...

Gyalogsétát tettünk a fővárosig; de ott még csak megállni sem engedtek. Egyszerűen csak ennyi volt a parancs: tovább. Mi mentünk tovább, amíg Pápáig értünk. Még ott sem találtunk parancsnokot, de egy jóindulatú ezredes kiutalt részünkre öt kocsit, nagy muraközi lovakkal, s egy csomó ruházatot, de azzal a feltétellel, hogy azok a kocsikon maradjanak, csak a kiképzéskor oszthatjuk szét. Utasított, hogy menjünk tovább Kaposvárra, mert valószínű, hogy ott van a parancsnokságunk. Valóban volt ott egy ezredes, és a helyettese egy alezredes, emberünk azonban érkezésünkig egy sem volt. Ők vasúton hamar odaértek. Le is szidtak, hogy hol csavarogtunk olyan sokáig. Állomáshelyünket Toponáron jelölték ki. Azt hittük, hogy itt lesz majd a kiképzés, de csalódtunk, semmi intézkedés nem történt. Az időt azzal töltöttük, hogy a postára jártunk kaszinózni, egy csinos kis postáskisasszony volt ott. Megjegyzem közbevetve, hogy ki is kaptam azért, mert a háború után a leányka érdeklődött, hogy élek-e; az bizonyos, hogy semmi sem volt köztünk, hacsak a kislány nem gondolt arra. Elég az hozzá, hogy az én Krisztikém, még legalább egy évig emlegette Toponári Márit, ha valamiért megneheztelt rám.

Itt történt aztán, hogy egy napon díszes hintó jött a községbe. Egy férfi sietett hozzám. Azonnal ráismertem; annak a fia volt, aki legjobban ellenezte a házasságunkat. Ő is rám ismert, és elszomorodott. A végén mégis megszólalt:

- Miklós bátyám! Tudom, hogy jogosan neheztelsz a családunkra. Elhiheted, hogy én nem vagyok semminek az oka; a szüleim voltak ellenetek. Közeledik a front, mi menekülünk nyugatra. Ifjú feleségem várandós, bármelyik percben megszülethet a baba. Nem mehetünk tovább. Talán nem érdemeljük meg, de kérlek, vëgy minket oltalmadba.

Természetesen, mindent megtettem neki. De megint beleszólt a háború: parancsot kaptam, hogy embereimet azonnal vezessem Pécsre, a megfogyatkozott Mecsek zászlóalj embereinek pótlására. Menni kellett.

Vonatra ültünk, és a lehető leggyorsabb tempóban elértük Pécsét. November utolsó napjaiban voltunk, a szovjet sereg már a város közelében tartózkodott. A városban teljes fejtelenség uralkodott, az állomásról egymás után indultak a szerelvények. Sem a Mecsek zászlóaljat, sem valami megfelelő parancsnokságot nem lehetett találni.

Végre, egy civil mutatta meg, hol találhatok vezető katonára. Egy nagy teremhez vezetett. Beléptem; a terem tele volt törzstisztekkel. Egy altábornagy osztogatta a parancsokat, ki, mikor hová mehet, és mit vihet magával. Én hátul hallgattam a rendelkezéseket. A város védelméről egy szó sem esett. Végre, egy kis szünetet felhasználva, előléptem és jelentettem, hogy a Mecsek zászlóalj kiegészítésre rendeltek ide. Az altábornagy bosszúsán intett:

- Ki tudja, hogy hol futnak már azok... De jó, hogy jöttetek. Azonnal felszereljük az embereidet, kivezeted a város végére, és ott feltartod a szovjet csapatokat, míg a város kiürítése befejeződik.

Jelentettem, hogy az embereim kiképzetlen polgári ruhás újoncok, legtöbb még sohasem fogott fegyvert a kezébe, így nem vagyok hajlandó azokat mészárszékre vinni...

- De hiszen ti székelyek vagyok, azok vitézek, bátrak. A parancsot teljesítened kell, mert különben hadbíróság elé állíttatlak.

Alázatosan jelentem az alakulatomban egy egyedüli lőfegyver az én oldalamon lévő pisztoly. Én ezzel, egyedül kimegyek a város végére, felveszem a harcot egyedül is, de kiképzetlen, fegyvertelen embereimet oda nem vezetem, odahurcolni nem engedem.

- Hát, akkor mit akarsz? Különben is, bánja a fene, menjetek a pokolba!

- Tudomásul vettem, jelentettem, és igyekeztem vissza az embereimhez. Az állomáson már az utolsó vonat volt indulóban; még a teteje is tömve emberekkel. Kiadtam a parancsot, tudtam, hogy az én fiatal székelyeim még így is találnak helyet. Valóban, pillanatok alatt fenn voltak a túlterhelt vonaton. A személykocsisor végén három marhavagon volt, én a legutóbbiba furakodtam, és a sarokba ülve elaludtam. Már besötétedett, mikor a legényem ijedten jött jelenteni, hogy a vonat elment, a három tehervagon ott maradt, azok nem voltak összekapcsolva.

Körém gyűlt az ottmaradt ötven ember az oroszok már a pályaudvar széléről lőtték puskával, gépfegyverrel, aknavetőkkel az állomást. Olyan ólmos eső, inkább zápor hullott. Valamit tenni kell. Elrendeltem, hogy mindent dobjanak el. Ha indulunk, tele-torokkal kezdjenek énekelni valami vidám katonadalt. Úgy történt, a nagy énekszót hallva, a lövöldözés megszűnt; azt hitték, hogy felmentő csapat érkezett.

Víg nótával vonultunk ki a városból, aztán a Szigetvár felé vezető útra tértünk; egyfolytában megtéve az utat, csak a Szigetvárt megelőző faluban tartottunk pár órás pihenőt. Az embereimnek meghagytam, hogy napfelkeltekor sorakozó, indulunk tovább. Én egy parasztházba tértem be a segédtsztemmel. Két öreg néni keze mellett a konyha-tűzhely mellett, sajnálkoztak, ami érthető, tél elején úgy megázva, hogy egy centiméternyi szárazat sem lehetett volna rajtuk találni. Egy disznóöléskor használt forrázó-teknőt hurcoltak be. Minket meztelenre vetkeztettek, s a kályháról odaöntött vízbe ültettek. Ők a ruháinkból igyekeztek kicsavarni a vizet, a tűzhely közelébe terítve, száríttatták, úgy, hogy reggelig már csak félmedvesek voltak.

Az emberek a megjelölt időben pontosan sorakoztak, de nem üresen. Mindenkinél a nagy tízezres csomagolású szimfóniás dobok, némelyiken még azzal sem elégedett meg, hanem gumikerekű targoncára, amelyeken a nehéz lövegeket szokták az ágyúba tolni, hármat-négyet is felszerelt. Kérdésekre elmondták, hogy németek vannak a faluban visszavonulóban, akik a pécsi dohánygyárat ürítették ki. Most alszanak, így ők szerezhetek azokból, néhány dobozzal. Gyorsan elrendeltem az indulást, mert, ha a németek észreveszik, hogy embereim meglopták őket, nagyobb veszedelem keletkeztek volna, mintha az ellenség ér utol. Elértük Szigetvárt, ott vonatra tettem az embereimet, és indultunk vissza a kiindulási helyünkre. Valamennyi emberem már várt rák, és a parancs is, hogy tovább indulni kell Szentgotthárdra.

A rokon örült most legjobban, hogy visszatértünk. Újságolta, hogy egy gyönyörű kislánya született. Most mitévő legyen, a gyermekágyas asszonnyal, nem indulhat tovább. Este, a legényem jelentette, hogy az embereim megunták az ide-oda vándorlást.

Elhatározták, hogy hazamennek, szerintük semmi értelme nincs, hogy katonák és mégsem katonák. A háború így is, úgy is elveszett. Én is gondoltam már erre; nem sok értelme van, hogy ezek a fiatalok elpusztuljanak; helyesebb, ha élve otthon, munkával használnak a hazának. Láttam is, hogyan segíthetem elő a szökésüket úgy, hogy én ne tudjak róla.

Az útvonalam úgy volt kijelölve, hogy Kaposváron át a Balatonhoz, onnan a déli parton végig, Vasvár, Körmenden keresztül érjem el Szentgotthárdot. Műúton haladva, a kocsik miatt Kaposvárra be kell kanyarodni egy nagy vargabetűt írva le. Viszont gyalog, egy mezei úton haladva, kétórai időt lehet megtakarítani. A gyermekágyas asszonyt és a kis pólyást dunyhákba, párnákba csomagolva elhelyeztük a hintóban, aztán indultunk. Az embereket egy altiszt vezetésével elindítottam a mezei úton, megjelölve a helyet, ahol várakozzanak; mi a kocsikkal, és azt kísérő emberekkel indultunk, hogy leírjuk a vargabetűt. Amikor a kijelölt helyre értünk, egy ember várakozott ránk, közölte, hogy a többi megszökött, ő nem akart szökevény lenni. Hogy ne látsszanak katonának, eldobálták a katonasapkákat, és parasztházaknál helyezkedtek el, mint cselédek, és napszámosok addig, míg a szovjet csapatok átvonulnak ezen a tájon. Aztán majd hazamennek, gyalog. Mint később értesültem, ez a tervük sikerült nekik.

Mi mentünk tovább, a Balaton felé. A part közelében egy uradalomban aludtunk; reggel indultunk tovább. A műúton már könnyebb volt az előhaladás. Délben Fonyódot elhagyva, egy vendéglő előtt tartottunk pihenőt. A vendéglős semmi élelemfélével nem tudott szolgálni. Szerencsére észrevettük, hogy sok baromfit tart; levágattunk egy sereg csirkét, és óriási lábasban készült a jó csirkepörkölt. Addig iszogattunk. Egyszer csak egy vezérkari százados toppant be:

- Hát, ti mit ácsorogtok itt? Elöttetek a szovjet csapatok eddig már a Balatont is elérték. Én még talán ki tudok bújni a motorkerékpáromon.

- Éppen azért várjuk meg, hogy a pörkölt elkészüljön, kár volna, ha azok ennék meg; így legalább tele gyomorral jutunk fogságba. Valóban nem siettünk, megettük.

Aztán minden embert kocsikra ültetve, indultunk tovább. Balatonfenyves előtt láttuk, hogy három szovjet tank kapaszkodik fel a műútra, s aztán letér a tó felé. Utasítottam a kocsisokat, hogy ne sajnálják az ostort, hátha sikerül kijutni; a fáktól, házaktól nem láthatnak. A vágató kocsik, a muraközi lovak óriás patái hatalmas zajt csapott, ezért a tankosok lőni kezdtek, de mivel nem láthattak, csak úgy a hang után; természetesen így sem találhattak el. Már majdnem sikerült bekanyarodni a balatonszentgyörgyi domb mögé takarásba, mikor egy gránát eltalálta az elöl haladó hintót. Azonnal megálltunk, hogy segíthessünk. A lovak, a kocsis, az anya azonnal meghalt, az apa még élt.

- Miklós bátyám! Nekünk végünk van. Köszönöm, hogy segítettél. Sajnos, mégsem sikerült...

Ebben a pillanatban erőyes hangon felsírt a pólyás.

- Él a Kicsikém. Miklós! Vedd oltalmadba, rád bízom. Zsebemben van a pénz, egy dobozban a családi ékszerek; jó lesz a neveltetésére. Köszönöm. Köszönöm, aztán ő is meghalt, még megnyugtadni sem volt időm. Ekkor ért utol a te Béla Bácsid. Őt kértem, hogy ideiglenesen vegyen oltalmába, míg visszatérhetek. A többit már tudod...

- Mi futottunk tovább. Elértük Keszthelyt, de még az úton sem volt hely, ahol megállhattunk volna. Annak ellenére, hogy reggeltől közel hatvan kilométert tettünk meg, tovább kellett haladnunk Alsópáhokig. Az is tele volt menekültekkel. Az embereim a kuglizót nevezték ki istállónak, hogy a lovak is fedél alá jussanak. Őket nem féltettem, az oláh-falusiak élelmesek. Én magam megpróbáltam egy olyan helyet felkutatni, ahol legalább kályha mellett megmelegedhetek. Ekkor találkoztam a világ két legrészegebb emberével, akik még a saját házukat sem ismerték fel.

Bánatukban, hogy a borukat úgyis a visszavonulók isszák meg, az egész napjukat a pincéjükben töltötték. Összeölelkezve, bukfencezve közeledtek felém; szabad kezükben egy-egy demizsont tartva. Részeg emberek módjára szóba álltak velem. Mikor közöltem, hogy nem találok helyet, ahol megpihenhetnék, az egyik közölte, hogy délelőtt ugyan, mikor eljöttek, mind a három szobája tele volt, de a konyhában még nincs senki, menjek velük.

Segítségemmel, valamivel biztosabban haladhattunk. Egy szép házakkal telt utcán mentünk végig. Az én emberem motyogott:

- Ez sem az. Ez sem az. Ez hasonlít... Olyan forma... De még sem ez az enyém...

Szerencsére odajött a községi rendőr, az tisztázta a helyzetet:

- János bácsi! Hiszen ez a maga háza!

- Ez-e? Tényleg, mégis olyan forma...

Bementünk. A három szobája valóban tömve volt, sőt, a konyhában leterített szalmán is aludt két katona. Kaposvári hadapródok voltak. Ezeket azonnal felköltötték; inniuk kellett. Jókora vizespoharakat vettek elő. Én a takaréktűzhely mellett, egy széken próbáltam aludni, de minden koccintásnál felráztak. Ittam, aludtam; így telt el az éjszaka. Reggel, a két hadapród már tökrésze, a demizsonok üresek, és az én két emberem csak félrészeg volt, még én is pityókásabb voltam náluk.

Reggel tovább indultunk északi irányban, Hévízen át; el is jutottunk Gyülelészig. Itt a falu között az összeszorult út miatt dugó keletkezett, nem lehetett tovább jutni. A vendéglő udvarán letáboroztunk. A vendéglős nem tudott ételt adni. Volt két szép süldője, azokat minden tiltakozása, átkozódása ellenére kifizettük, és levágtuk. Fél napot is ott kellett vesztegelnünk, de legalább volt mit enni.

Innen kezdve, már gyérült a forgalom, így Zalabér, Vasvár, és Körmenden keresztül eljutottuk Szentgotthárdig, de itt sem volt megállás; tovább Kondorfáig, ott megkapjuk a további parancsot. Vártuk azt, de nem érkezett, csak loptuk a napot. Mégis, történt egy érdekes esetünk. Az út közben az embereim megtetvesedtek; elrendeltem a tetvetlenítést. Összeszedték a faluban található ruhakifőző katlanokat, és minden ruhadarabjukat kifőzték. Egyszer csak, a legényem jelenti, hogy a kocsisaim meztelenek.

- Akkor öltözzenek fel, akkor nem lesznek meztelenek.

- Igen ám, de nincs mibe...

Egy gazdag paraszt istállójában voltak elhelyezve a lovaim. Siettem oda. Az egyik elkiáltja a szokásos „Vigyázz!”-ot. Az öt kocsis és az öt kocsi kísérő minden ruha nélkül a lovak faránál mereven állt tisztelegve, ahogy az előírva van. Alig álltam meg nevetés nélkül. Természetesen alaposan leszidtam őket, aztán ruhát utaltam ki nekik.

Az történt ugyanis, hogy ők úgy végezték el a tetvetlenítést, hogy az udvaron álló sütőkemencébe jól befűtöttek, aztán a parazsat kisöpörték. Valami mégis maradhatott a sarokban, mert az összekötözött ruhacsomagok meggyulladtak. Valóban, minden tetű elpusztulhatott.

Szilveszter éjjelén, a barátok szomszédos uradalmában mulatunk. A helyzet ellenére, jó volt a hangulat. Éjfél felé megjött a parancs, hogy azonnal induljunk Körmend, Vasváron át Oszkóra. Engedelmeskedni kellett; erős északi szél, mínusz tízfokos fagy volt; egy éjszakát az országút árkában töltöttük. Azon csodálkoztam legjobban, mert ilyen eset többször is előfordult, hogy soha még csak náthát sem kaptam. Míg a civil életben egy szellő is elég a meghűlésemhez.

Oda sem kiképzés végett mentünk, hanem havat lapátolni; az úton hófúvások keletkeztek, azt kellett ellapátolni, hogy a visszavonulók könnyebben szaladhassanak. Amíg az embereim lapátoltak, engem a hadbíróshoz idéztek Zalaegerszegre azért, hogy felelősségre vonjanak az embereim nagy részének szökése miatt. Órák hosszáig kellett bizonygatni, hogy egyetlen ember, még ha akarja is, háromszázötvenet a szökésben nem tudhat megakadályozni, egyetlen pisztollyal.

Azt hajtogatták, hogy előírás szerint lőnöm kellett volna, ha utána agyonvernek is. Csak nagy nehezen mentettek fel.

Míg az embereim a havat lapátolták, és a tanítókkal kártyázással töltöttem el az időt. Közben az igazgató tanító két nagy disznót vágott; azt megtanítottam, hogyan kell szalámit gyártani házilag. Magam csináltam is vagy húsz darab gyönyörű szalámit, de valószínű, hogy azt már a szovjetek ették meg. Nekünk tovább kellett menni. Egy hét Csipkerekén is eltelt; aztán tovább Celldömölk, Csorna, Kapuvár. Ott, a közeli faluban, egy uradalomban volt egy hadifogoly-tábor, oda osztottak be.

Humoros esetem itt is volt. A táborból ballagtam haza, a faluban lévő szállásomra. Trafik cigarettát akkor nem nagyon lehetett kapni, és felvételezni sem mindig sikerült. Azzal pótoltuk a hiányt, hogy termelőktől vásároltunk úgynevezett „szűzdohányt.”

Vidéken dohánytermesztéssel is foglalkoztak, mégpedig azt a finom érsekújvári fajtát termelték. Elhatároztam, hogy vásárolok valamennyit. Találkoztam egy idős paraszttal, út közben megszólítottam:

- Bácsikám, nem tudja, hogy hol találhatnék én „szűzdohányt?”

- Hogy? Hogy? Látszott, hogy nagyot-hall az öreg. Jó hangosan megismételtem:

- Szűzdohányt akarok...

- Hát lány az még csak-csak akad, de hogy szűz-e, erről nem állok jól.

Az öreg nagyothalló ember mondásán, mondhatom, jól mulattam! Másnap, mivel közeledett a front, megkaptam a parancsot, hogy embereimmel kísérem Ausztráliába a Tordánál elfogott ötezer román hadifoglyot. Útnak indítottam a karavánt. Kapuvárnál a „húsgyár” mellett a Hanság felé fordultunk, az Eszterháziak Földvár nevű tanyáján dolgoztak foglyaim három napig. Aztán tovább a Hanság csatorna vonalát követve, elhúztunk a gyönyörű Eszterházi kastély mellett, és Fertődnél elértük a Fertőt. Észak felé haladva, kerültük meg a tavat. Az északi sarkánál, valami Nezsider nevű helységnél az utolsó emberem is megszökött, egyedül maradtam ötezer fogollyal. Egy magyarul tudóval megmagyaráztam nekik a helyzetet, azt, hogy ha akarnak, bátran megszökhetnek ők is, de azt nem ajánlom, mert, ha őt közben elfogják, röviden végeznek velük. Míg ha tovább jönnek velem, nemsokára véget ér a háború, és akkor a hadifoglyokat kicserélik, s így hazajuthatnak.

Úgy döntöttek, hogy velem jönnek tovább. Átvezettem a Lajta-hegyégen, megérkeztünk Keisersteinbrückbe. Ott egy gyönyörű helyen volt egy fogolytábor.

A német parancsnok eltátotta a száját, mikor én egyedül bekísértem az ötezer foglyot; az átvételről írást adott, s utasított, hogy én utazzam tovább Németország belsejébe.

Ekkor már én is kikötöttem, hogy hazamegyek, adjon írást, hogy szabadon hazautazhassak, leszerelés céljából.

Egy egész délelőtt veszekedtünk, mikor végre kijelentette, hogy írjak akármit, ő aláírja. Meg is írtam az „Ofener-befehalt,” azaz a nyílt-parancsot, hogy Budapestre utazom leszerelés céljából.

Ezt még a mai napig is őrzöm. Kerékpárra ültem, és még aznap lekerekeztem Pozsonyig; az volt a célom, hogy hamarabb odaérjek, mint a szovjet csapatok. Ez sikerült nekem.

Hajnalba indultam tovább. A csalóközbe vezető hídon j órába került, míg át tudtam menni, olyan sűrűn jöttek a menekülő csapatok. A hídon átérve, már könnyű volt a helyzetem, mert ott ismerős voltam. Rátértem a Duna gátra, s azon lekerekeztem Vajáig. Ott ismerősöm volt a halászmester, régi halász, és vadász cimborám. A kilencven évet is meghaladott öreg házaspár nagy örömmel fogadott, megvendégeltek, két napig náluk laktam, míg a szovjet csapatok áthaladtak. Aztán az öreg adott egy halászladikot, és a viharos Dunán megindultam hazafelé.

Életem két legnehezebb napja következett. Természetesen polgári ruhába öltözve, ilyen viharban még a tapasztalt halászok sem mernek vízre-szállni, de én jól tudtam evezni, és bíztam magamban. Nem annyira az evezés volt nehéz, mint az úszóaknak kerülgetése, ami nehéz volt a vihar által felkorbácsolt vízen. Gönyűnél a szembe jövő szovjet tizenhárom monitorból álló hajóhada feltartóztatott, átvizsgált, de tovább engedtek.

Nehezebb volt a Medvénél, Komáromnál a vasúti és polgári felrobbantott hidak roncsai között, valamint az ott épülő pontonhidaknál átkormányozni a ladikomat.

Mégis, végre sikerült, egész Párkányig.

Ott elvették a ladikomat, kerékpáromat is, amit magammal vittem a ladikban. Sikerült úgy elhagyni a tájat, hogy nem fogtak be a mindenütt folyó hadimunkára. Onnan már nem volt nagy gond hazajutnom.

Aztán végre, befejeződött a háború. A felszabadulás után visszajuthattam a régi, a kezdő munkámhoz a minisztériumba. Ott szükség volt rám, mit a gépesítéshez értő szakemberre. Ma is ott vagyok.

Csendesen éldegélünk kettecskén, itt ebben a szerény kis házunkban.

Kissé részletesebben meséltem el a háború végén történt kalandzásaimat. Pedig alaposan le is rövidítettem. Elhagytam, hogy közelről kellett szemlélnünk a légitámadásokat, bombázásokat.

Közvetlen közel szemlélhettük Székesfehérvár, Celldömölk, Szombathely bombázását, valamint azt is, hogy Dégen, míg az embe-
reim szotyolát szüreteltek és csak egymagamban voltam a nagy
tanya-udvaron szemlélve a bombázni induló repülőrajokat, és a
Festetics birtokon lévő szükségrepülőtérrel felszálló saját vadász-
gépeink légi-harcát egy kéttörzsű angol vadászgép pilótája gépfegy-
verével egy egész sorozatot leadott rám, a golyók ott porzottak
közvetlen közelben. Akkor káromkodtam életemben először és
valószínűleg utoljára azért, hogy akad olyan embertelen ember.
Akkor értettem meg, hogy tud valaki végtelen hosszú, a nyelvünkben
szokatlan kifejezőknek, szavak sorozatából negyedóráiig is eltartó
körmondatot szerkeszteni.

++X++

- Most megismerted életed eddig ismeretlen részét. Szüleid a régi,
arisztokráciához tartoztak, de apád már másképpen gondolkodott,
mint a többi, akik csak azzal foglalkoztak, hogy amit mások sok
fáradtsággal, verítékkal megtermeltek, a birtokaik óriás jövedelmét a
refinált szórakozások sorozatával, rend szerint külföldön elköltsék.

Mi Krisztával önakaratunkból szakítottunk az ilyen életmóddal.
Téged egy szovjet gránát által okozott tragédia emelt ki soraikból, s
rendelt neked a sors olyan aranyos embereket melléd, mint nevelő-
szüleid voltak. Ma te is önálló, önérzetes dolgozó vagy, aki meg tud
állni a maga lábán, nem szorul másra, és hiszem, hogy fiamban
hasonló társra találtál; remélheted, hogy hozzánk hasonlóan
boldogok lesztek.

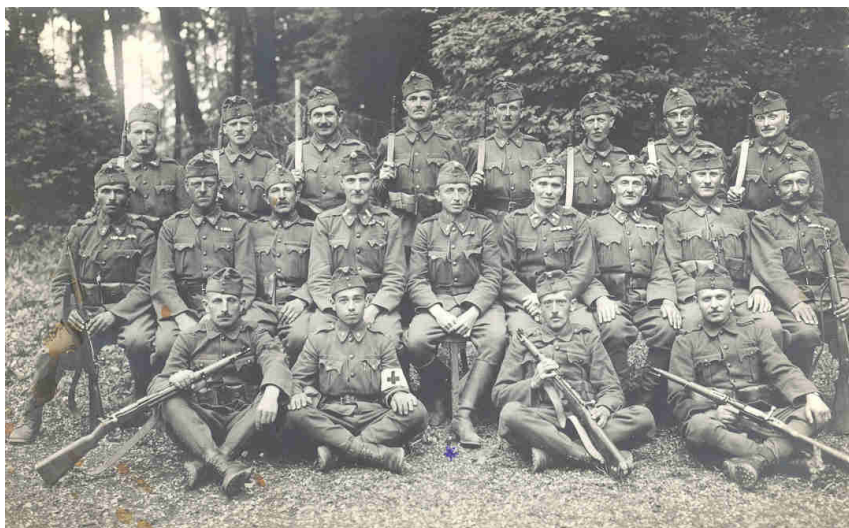
Házasságkötésekhez kieszközlöm a hozzájárulást, tehát két nap
múlva megtarthatjuk az esküvőt. Van egy ajánlatom: ne tartsatok
olyan megszokott nászutat, minek a világ szeme elé tárni azt, ami
csak a ti dolgotok. Ott van a mi rákosligeti kis házunk, költözzetek
oda, fiatal házasoknál még a szülők jelenléte sem kívánatos. Aztán
épitésetek közös erővel az utakat, de leginkább a ti életutakat.

Az, hogy a beszámolómban sok felesleges témát is beleszőttem,
azt csak azért tettem, hogy lássátok: a háború sohasem épít, hanem
még a kész utakat is szétroncsolja.

Építeni csak békében lehet, mind közösséget, országot, és mind az egyéni életet is. Kitűnő tanulságul szolgálhat az a lezajlott háború, ahol sem a politikusok, sem a katonák nem értettek sem a kezdetéhez, sem a folytatáshoz, de a befejezéshez sem. Erre legjobb példa az, amit én elmondtam, hogy egy sereg embert, jelentékeny erőt, még a mai háborúban is, tovább, mint egy félévig sétáltattak össze-vissza úgy, hogy az alatt semmi hasznót nem csináltak, sem az országnak, sem a közösségnek, de még önmaguknak sem!

Nemsokára megvirrad, tehát ideje, hogy aludni térjünk. Édesapádnak ígéretet tettem, hogy gondodat viselem. Olyan értelemben már nincs arra szükséged, ti ketten meg tudtok állni az életben; de felhívom figyelmedet, - bár a fiam gyöngéjét árurom el ezzel - hogy minden jó tulajdonsága mellett is vannak hibái. Legnagyobb az, hogy makacs, mindig azt akarja, hogy csak az ő akarata érvényesüljön. Egy nőt ugyan nem kell erre tanítani. Intézd mindig úgy, hogy ő azt akarja, amit te is szeretnél, de a viláért se mutasd azt, akkor biztos lehetsz abban, ha ellenkezel, „**csak azért is**” megcsinálja.

*** VÉGE ***



Finta István világháborús, csoportos fényképe, (az első sor közepén ül).